

10. 2. 2012

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Povinné předžalobní upomínky a fikce doručení v NOZ

Přiměřenost nákladů oprávněných při vymáhání pohledávek je v současné době hojně diskutovaným tématem. V reakci na nález Ústavního soudu[1] se v médiích strhla kampaň o tom, jak je vymáhání pohledávek v dnešní podobě nemorální a je u něj potřeba zásadních změn.

Inkasní agentury se bránily seč mohly[2]. Argumentovaly, že přibude černých pasažérů a dlužníci nebudou motivováni platit své pohledávky. Média oproti tomu držela svou linii o tom, jak je neslušné, že se dlužník o své exekuci ani nedozví.[3] Výstupem mediálního kolotoče informací je záměr ministerstva spravedlnosti zakotvit do zákona povinnost věřitele upomenout svého dlužníka před zaplacením pohledávky.

Pominu v tomto krátkém pojednání tvrzení inkasních agentur o tom, že vymáhání pohledávek není byznys. Rovněž přehlédnu i tvrzení médií o tom, že o exekuci se povinný většinou ani nedozví. O tom, že před řízením exekucím je řízení nalézací stejně jako samotné porušení povinnosti, není třeba diskutovat.

Povinná předžalobní upomínka a její režim

Je otázkou, jakým způsobem se Ministerstvo Spravedlnosti postaví k legislativnímu návrhu, který zakotví povinnost upomínat dlužníka před podáním žaloby. Osobně to totiž pokládám za velice problematické už z toho důvodu, že s doručováním bagatelních věcí mají problémy i soudy a je nezodpovědné přenášet další povinnosti na věřitele.

Zcela opačné jsou i evropské trendy, které se naopak prodlení snaží potírat sankcemi vůči dlužníkům. Např. čl. 4 Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/7/EU ze dne 16. února 2011 o postupu proti opožděným platbám v obchodních transakcích normuje, že státy zajistí, že v obchodních transakcích, v nichž je dlužníkem orgán veřejné moci, má věřitel po uplynutí lhůty stanovené v odstavcích 3, 4 nebo 6 nárok na zákonný úrok z prodlení bez nutnosti upomínky.

Nedovedu si tedy představit, jakou zátěž taková povinnost způsobí věřitelům. Naopak to pokládám za účinný obranný nástroj do rukou dlužníků, kteří budou mít další možnost zdržovat placení svých dluhů.

Judikatura se vyslovila v tom smyslu[4], že občanský zákoník ani obchodní zákoník nepředepisují doručení zásilky obsahující právní úkon směřující druhému účastníkovi do jeho vlastních rukou a

postačí proto, ocitne-li se taková zásilka ve sféře jeho dispozice. Písemnost se ocitne ve sféře dispozice druhého účastníka tím, že získá možnost seznámit se s jejím obsahem. Není přitom vždy nezbytné, aby se druhý účastník opravdu s obsahem projevu vůle seznámil; objektivně vzato je rozhodující právě ona možnost obsah písemnosti poznat. Shodně judikuje i Nejvyšší soud Slovenskej republiky.[5]

Jestliže tedy bude legislativní návrh držet současnou linii § 45 OZ, nemělo by být v celé věci většího problému. Po splatnosti faktury se jednoduše zašle dlužníkovi upomínkový dopis na adresu, která je uvedena ve smlouvě a ve věci nebude dalšího problému. Pokud tedy ona povinná předžalobní upomínka nebude mít jiný režim doručování a rozhodující orgány budou znalé právní úpravou jednání vůči nepřítomné osobě.

Fikce doručení u povinných upomínek

V souvislosti s povinností upomínat dlužníka před žalobou splatné pohledávky se opět stane aktuálním institut smluvní fikce doručení. Doložka o tom, že se určité písemnosti považují za doručené od jejich prokazatelného odeslání se opět objeví v mnoha smlouvách. Řešení praktické, v současné době však dle soudu zakázané.

I když se to zdá logické a hlavně potřebné, fikci nastání určitých skutečností dle názoru Nejvyššího soudu stanovovat nelze. Ten totiž v zajímavém rozhodnutí ze dne 18. března 2010, sp. zn. 23 Cdo 5508/2007 stanovil, že domněnky vyvratitelné a nevyvratitelné jsou konstruovány v těch případech, kdy pro založení, změnu nebo zánik právního vztahu nestačí reálně existující skutečnost a je nutno právní následky spojit se skutečnostmi, které reálně neexistují, jsou vytvořeny uměle, popř. je zde jen pravděpodobnost, nikoli však jistota, že reálně nastaly. Jsou dány zákonem a nelze je stanovit smluvně.

Odmítavý postoj k smluvnímu stanovování fikce dokládá rozsudek Vrchního soudu ze dne 16. listopadu 2009, sp. zn. 5 Cmo 161/2009, kde je stanoveno, že je zcela nemožné, aby byly zakládány, měněny či rušeny, i třeba jen zachovávané práva a povinnosti účastníků na základě projevů vůle, které jednající činil zcela skrytě, aniž by se vůbec na koho obracel, anebo kdyby tuto vůli projevoval vůči osobám třetím v daném vztahu nijak nezainteresovaným. Nejvyšší soud uvádí, že je zcela běžné si ve smlouvě uvést korespondenční adresy pro písemný styk, což je dle jeho názoru dostatečným způsobem, jak upravit dojití úkonů do dispoziční sféry druhého účastníka, nelze stanovovat tzv. smluvní fikci doručení.

Ve smyslu výše uvedeného bez ohledu na kritický rozbor současného přístupu k dané věci[6] je nutné uzavřít, že smluvní fikci doručení (přesněji řečeno smluvní fikci dojití právního úkonu druhému adresátovi) stranami dohodnout nelze. „Fikce doručení“ je nicméně poměrně kvalitně ošetřena úpravou v § 45 občanského zákoníku, kdy je kategoricky je nutno odmítnout některé názory o tom, že doručení, potažmo oznámení některé skutečnosti se může smluvní strana dopředu vzdát[7].

Přístup navrhovaného občanského zákoníku ke korespondenční adrese

Bude fikce doručení přípustná v novém občanském zákoníku? Odpověď není jednoznačná. Stanovení § 80 NOZ, uvádí, Člověk má bydliště v místě, kde se zdržuje s úmyslem žít tam s výhradou změny okolností trvale; takový úmysl může vyplývat z jeho prohlášení nebo z okolností případu.

Uvádí-li člověk jako své bydliště jiné místo než své skutečné bydliště, může se každý dovolat i jeho skutečného bydliště. Proti tomu, kdo se v dobré víře dovolá uvedeného místa, nemůže člověk namítat, že má své skutečné bydliště v jiném místě. Nemá-li člověk bydliště, považuje se za ně místo, kde žije. Nelze-li takové místo zjistit, anebo lze-li je zjistit jen s neúměrnými obtížemi,

považuje se za bydliště člověka místo, kde má majetek, popřípadě místo, kde měl bydliště naposledy.

Osnova stanovuje kritéria pro určení bydliště, přičemž vychází z tradičního pojetí, že rozhodují aspekty faktické, nikoli administrativní. Jedná se o soukromoprávní pojem pro účely občanskoprávních plnění, nikoliv pro evidenční účely dle veřejného práva. Nevylučuje se současně možnost člověka mít bydliště na více místech.

V navrženém ustanovení se konstruuje cestou fikce i bydliště pro člověka, který skutečné bydliště nemá. Vychází se přitom z pojetí, že každý sice má právo žít podle svého, není však možné, aby tento způsob života byl na újmu jeho okolí, a aby tudíž třetí osoby byly mimo jiné neúměrně zatěžovány pátráním po jeho bydlišti.[8]

V tomto ohledu je tedy vidět jednoznačný posun v tom, že je na každém, jakou korespondenční adresu ve smlouvě uvede, či jakou věřiteli oznámí a kde je tedy povinen zajistit přebírání svých písemností a komunikaci s věřitelem.

Doba doručení odeslané zásilky v novém NOZ smluvní fikce doručení

NOZ prošel v tomto ohledu rozporným vývojem. V současné podobě je v § 565 stanovena domněnka, že došla zásilka odeslaná s využitím provozovatele poštovních služeb došla třetí pracovní den po odeslání, byla-li však odeslána na adresu v jiném státu, pak patnáctý pracovní den po odeslání. Tzn., že je zde vytvořena domněnka doby dojití u zásilky, která byla prokazatelně odeslána a je nutno vědět v jaký den byla doručena. To je zásadní změna oproti původně zamýšlenému pojetí.

Původní znění v § 520[9] totiž přímo konstruovalo zákonnou domněnku doby dojití u zásilek, u kterých nebylo prokázáno, že vůbec došly. Bylo stanoveno, že byl-li projev vůle odeslán, avšak chyběl-li důkaz, že byl doručen, má se za to, že došlo k doručení, měl-li adresát rozumný důvod očekávat projev vůle odesílatele a sám o záležitost neprojevil zájem v přiměřené době, ač to po něm bylo možné spravedlivě požadovat. Má se za to, že zásilka odeslaná s využitím provozovatele poštovních služeb byla doručena třetí den po odeslání, byla-li však odeslána na adresu v jiném státu, pak patnáctý den po odeslání.

V současném znění tedy zákon konstruuje dobu dojití např. pro výpočet úroků z prodlení u zásilky, jejíž přijetí dlužník nebude rozporovat. Dřívější přísnější ustanovení o tom, že zásilka je po odeslání vždy doručena se nepřejímá. Smluvní fikce doručení bude tedy opět aktuální. Bude ale možné její smluvní zakotvení v kontraktu?

Ust. § 547 správně stanoví, že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.[10] V tom smyslu by tedy smluvní fikce doručení měla být možná při zachování určitých standardů. Je totiž stanoveno, že neplatné je právní jednání, které se přičí dobrým mravům, jakož i právní jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje.

Pokud tedy bude mezi stranami dojednána smluvní fikce doručení a věřitel opravdu prokáže odeslání zásilky (např. podacím lístkem), mělo by takové ujednání být do budoucna považováno za platné.

Krátký závěr

Judikatura se v současné době staví odmítavě k jakýmkoli dohodám, které by vytvářely smluvní domněnky a odmítá konzistentně i dohody o tom, kdy byla doručena odeslaná zásilka. Nový občanský zákoník celou věc výslovně neřeší a bude zajímavé sledovat, zda soudy setrvávají na svém dosavadním přístupu, anebo v rámci hlavních zásad nového zákona umožní širší aplikaci smluvní autonomie.

Za situace, kdy se v občanském soudním řádu přenáší odpovědnost za doručování na účastníky, by bylo jistě nespravedlivé regulovat opačným směrem chování soukromoprávních subjektů a zakazovat smluvní dohody o fikcích doručení.

Lze sice souhlasit s Nejvyšším soudem, že v případě stanovení fikce doručení by za doručené platily zprávy podané prostřednictvím přepravce, který by záměrně zprávy nedoporučoval aby ušetřil náklady, nicméně je přeci také nutno uvést, že celý systém občansko-právních závazků musí nějakým způsobem fungovat, jinak není jeho účastníkům nic platný a nelze vycházet již dopředu z toho, že účastníci občansko-právních vztahů budou jednat nepoctivě. To by zcela odporovalo demokratickým principům, na kterých je náš právní řád založen.

Účinností navrhovaného znění občanského zákoníku bude dle mého celá věc vyjasněna s tím, že přeneše odpovědnost za jednání na jednotlivé osoby při zachování spravedlivé nutnosti dokazovat odeslání zásilky.

Pokud tento požadavek věřitel splní, nebude se dlužník moci vymlouvat na nemožnost doručení za použití běžných obstrukčních kroků, tak jak je tomu v současnosti. Poté již nebude nutné do smluv umisťovat ujednání o fikci doručení a nebudou nutné ani povinné předžalobní upomínky. Celý kruh se tím definitivně uzavře.

JUDr. Jakub Dohnal,

advokátní koncipient v advokátní kanceláři JUDr. Romana Brablece
interní doktorand PF UP Olomouc katedra práva občanského a pracovního

[JUDr. Roman Brablec](#)

advokátní kancelář

Budovcova 10
796 01 Prostějov

Tel.: + 420 582 332 951

e-mail: rb@ak-brablec.cz

[1] IV. ÚS 2777/11 ze dne 27. 11. 2011

[2] Viz např. odkaz >>> [zde](#).

[3] Viz např. odkaz >>> [zde](#).

[4] Srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. listopadu 2008, sp. zn. 26 Cdo 238/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. ledna 2004, sp. zn. 32 Odo 442/2003, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2005, sp. zn. 26 Cdo 625/2005.

[5] V rozhodnutí z 28. ledna 2011 pod sp. zn. 5 Cdo 129/2010 Sb., judikoval, že když se adresát

zásilky nacházel v situaci, která mu objektivně umožňuje převzít zásilku, má se zásilka za doručenou, pokud není převzata v úložní době. Soudní přístup k současnému pojetí fikce doručení je tedy jednotný, ovšem dle mého názoru zbytečně rigidní a omezující autonomii vůle jednotlivců bez dalších důvodů.

[6] I s ohledem na různé přístupy k dispozitivnosti a kogentnosti právních ustanovení, jak o nich diskutují např. JENDREJÁK, Peter. K téme „odstoupení od smlouvy prostřednictvím smluvní fikce doručení“ Právní rozhledy, 2006, roč. 15, č. 4, s. 141-146 a proti němu opačně PHILLIPI, Tomáš. Právní účinky odstoupení od smlouvy realizovaného prostřednictvím smluvní fikce doručení, Právní rozhledy, 2005, roč. 14, s. 401-405

[7] Jak o tom hovoří STAVĚLÍK, Petr. Ještě k „odstoupení od smlouvy prostřednictvím smluvní fikce doručení“ - jiný úhel pohledu. Právní rozhledy, 2005, roč. 14, č. 21, s. 788-790

[8] ELIÁŠ, Karel, HAVEL, Bohumil. Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 277.

[9] Návrh zákona odeslaný do PSP ČR (duben 2009, sněmovní tisk č. 835)

[10] Důvody neplatnosti jsou taxativně stanoveny v § 580 NOZ.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Evropská unie mění pravidla plateb: více odpovědnosti, intenzivnější zpracování dat, více kontrol](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Odpovědnost zaměstnavatele a zaměstnance v souvislosti s využitím umělé inteligence](#)
- [Nový návrh zákona o platformové práci - 2. díl: Redefinice závislé práce](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [JIŘÍ HARNACH - VEŘEJNÉ ZAKÁZKY LIVE! - ČERVEN 2026](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)